

Roll No. ....

10/5/2015

Total No. of Pages : 7

Total No. of Questions : 21

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 809

नव्यव्याकरणम्

पंचमप्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देशा :—सर्वे प्रश्नाः साधनीयाः।

1. उचित विकल्पं चित्वा लिखत —

3×1=3

(i) कृत् प्रत्ययो भवति —

(क) कर्तरि

(ख) कर्मणि

(ग) अधिकरणे

(घ) सम्प्रदाने

(ii) 'अचो यत्' सूत्रेण भवति —

(क) ण्यत् प्रत्ययः

(ख) तव्यत् प्रत्ययः

(ग) ल्युट् प्रत्ययः

(घ) यत् प्रत्ययः

(iii) "अर्थः स्वामिवैश्ययोः" सूत्रमस्ति -

(क) कृदन्तप्रकरणे

(ख) पूर्वकृदन्तप्रकरणे

(ग) कृत्यप्रकरणे

(घ) उत्तर-कृदन्तप्रकरणे

2. अधोलिखिते सूत्रे पूरयत-

2×1=2

(i) अम्बाम्ब गोभूमिसध्याप.....।

(ii) अनुपसर्गाल्लिम्प.....।

3. निर्देशानुसारं लिखत -

4×1=4

(i) "चलनशब्दार्थादिकर्मकाद्युच" सूत्रस्य वृत्तिं लिखत।

(ii) रुः प्रत्ययः केन सूत्रेण भवति ?

(iii) "चिकीर्षुः" अत्र कः प्रत्ययः अस्ति ?

(iv) "जागुरूकः" इत्यस्य का वृत्तिः ?

4. तव्यत् प्रत्ययस्य सूत्रं लिखत।

3

5. निर्देशानुसारं उत्तरत -

3×1=3

(i) 'तुमुन् ण्वुलौ' इत्यनयोः सूत्रं लिखत।

(ii) 'एरच्' इत्यनेन सूत्रेण कः प्रत्ययः भवति ?

(iii) 'नौणच' इत्यस्य वृत्तिं लिखत।

6. मेलनं कुरुत -

5×1=5

स्तम्भ 'अ'

स्तम्भ 'ब'

(i) ब्रजयजोर्भावे क्यप्	(अ) घञ्
(ii) षिद्धिदादिभ्योऽङ्	(ब) क्यप्
(iii) हलश्च	(स) क्तिच्
(iv) क्तिच्कतौ च संज्ञायाम्	(द) णमुल्
(v) स्नेहने पिषः	(इ) अङ्

7. एकवाक्येन उत्तरत -

2×1=2

- (i) व्याकरणेतिहासस्य केन्द्रबिन्दुः कः अस्ति ?
- (ii) व्याकरणशास्त्रस्य द्वितीयः प्रवक्ता कः ?

8. निम्नलिखितेषु वाक्येषु सत्यम्/असत्यम् वा लिखत -

5×1=5

- (i) धनेश्वरः महाभाष्ये चिन्तामणिनाम्नी टीकां लिखितवान्।
- (ii) कृष्णचरिते व्याडिः नास्ति।
- (iii) कात्यायनः वार्तिककारः अस्ति।
- (iv) महाभाष्यदीपिका भर्तृहरिरचितग्रन्थः अस्ति।
- (v) नागेशभट्टस्य रचना लघुशब्देन्दुशेखरः अस्ति।

9. (i) चेयम्, (ii) शक्यम् अत्र द्वयोः साधने मुख्यसूत्रं लिखत।

2×2=4

अथवा

पोरदुपधात् तथा अजर्यं सङ्गतम् इत्यनयोः वृत्त्यर्थं च लिखत।

10. "तव्यत् तत्यानीयरः" अत्र कति प्रत्ययाः सन्ति ? नामानि लिखत।

1×2=2

अथवा

इत्यः कार्यम् अत्र धातूप्रत्ययौचनिर्दिशत।

11. निर्देशानुसारं साधयत -

3×2=6

(i) आदृत्यः इत्यस्य साधनं विधेयः।

अथवा

शिष्यः इत्यत्र प्रत्यय निर्देशपूर्वकं सूत्राणि लिखत।

(ii) समाजः इत्यस्य सम्यक् साधने कुरुत।

अथवा

भुजः इत्यस्य साधने संसाधनीयः।

(iii) त्याज्यम् इत्यस्य सूत्रनिर्देशपूर्वकं धातु प्रत्ययं निर्दिशत।

अथवा

पाव्यम् इत्यस्य रचना रचेसुः।

12. पर्याप्तो भोक्तुम्, पाकः, भावः, भारवः इति चतुर्णां साधनं स्वपाठ्यपुस्तकानुसारं साधनीयः। 4×2=8

अथवा

चयः, यामः, धनमदः, पक्त्रमम् इत्येतेषां सम्यक् साधनं कुरुत।

13. निर्मांकितानां प्रश्नानां उत्तरं व्याकरणशास्त्रस्येतिहासानुसारेण विलिखत -

4×2=8

- (i) मंगलाचरणप्रयुक्त सूत्राणि लिखत।

अथवा

दाक्षीपुत्रः महाभाष्यानुसारं मध्यम

- (ii) पाणिनेः समयं लिखत।

अथवा

पाणिनीयव्याकरणस्य नामानि लिखत।

- (iii) पाणिनेः व्याकरणग्रन्थाः कति सन्ति ? नामपूर्वकं व्याहरत।

अथवा

प्राच्योदीच्यपाठौ समवबोधयत।

- (iv) पाणिनिकृतवाङ्मय विभागे 'दृष्टम्' इत्यस्य कः विषयः ?

अथवा

कृतम् इत्यस्य व्याख्यानं विधेहि।

14. महाभाष्यप्रदीपस्य व्याख्याकाराणां नामानि लिखत।

1×2=2

अथवा

कैयटविषये महाभाष्ये वर्णितानुसारं प्रतिपादयत्।

15. "जन्यम् इत्यत्र ण्यत् प्रत्ययेनैव सिद्धः कथं पुनः तकिशसिचतियति जनिभ्यो यद्वाच्यः"

10

इति विधानं विधेहि तथा वध्यः घात्यः इत्यत्र विभाषा विधानं स्पष्टीकुरुत।

अथवा

पण्या तथा राजसूयः इत्यनयोः व्याकरण दृष्ट्या संसाधनीयाः।

16. न क्वादेः इति सूत्रं व्याख्यायताम्।

5×1=5

अथवा

'कुण्डपाप्यः क्रतुः' अत्र यत् विधानं किमर्थं व्याख्यायताम्।

17. सम्प्रचाऽनुरुधाऽऽड्यमाऽऽड्यस-परिसूत्रं प्रपूर्य उदाहरणानि लिखत।

5×1=5

अथवा

'विदिभिदिच्छिदेः कुरुच्' अत्र कः प्रत्ययः ? उदाहरणपूर्वकं स्पष्टीकुरुत।

18. "अपमित्य याचते-अपमाय"-इत्यस्य सम्यक् विभाषापूर्वकं साधयत्।

5×1=5

अथवा

'समानकर्तृकयोः पूर्वकाले' अनेन कः प्रत्ययः कथं च व्यवहारः उदाहरणपूर्वकं साधनीयः।

80

809

6

19. "आपिशलिः" वैयाकरणः इत्यस्य परिचयः देयः।

5×1=5

अथवा

"गार्ग्यः" इत्यस्य कालनिर्देशः पठितपाठानुसारं विलिखत।

20. कात्यायनस्य वार्तिकपाठः पाणिनीयव्याकरणस्य कथं पोषकः ? इति स्पष्टीकुरुत।

5×1=5

अथवा

कैयटः इत्यस्य परिचयं दत्त्वा वंशपरिचयोऽपि देयः।

21. यमेर्नियमार्थम् अस्य कथनं स्पष्टीकुरुत।

10×1=10

अथवा

अथ कथं 'भार्यावधूः' इति सम्यक् अवबोधयत्।